

Můžeme definovat rozdíl mezi publikem v hledišti a publikem za obrazovkou?

Rozdíl je zásadní. Zatímco skupina diváků v hledišti je vždy konkrétní množina konkrétních tváří, divák za obrazovkou je jen předpokládáný. Anonymní; v pravém slova smyslu virtuální. „Živý“ divák si musel na představení vyhradit čas, koupit lístek, hezky se obléknout a případně sehnat doprovod. Taky bude muset v hledišti nějaký čas sedět a udržet pozornost. Představení se bude nabízet všem jeho smyslům. Pak do hry vstupuje společenský rozměr, zážitek bude sdílet s ostatními a může si o něm popovídat. Divák za obrazovkou je o toto ochuzen (může zážitek s partnerem probrat, ale už ne po cestě z divadla někde u skleničky). Co se zdá být výhodami – možnost ležet v posteli a v pyžamu, kdykoliv vypnout počítač, odskočit si na toaletu, jíst a pít, dívat se zdarma - , je ve skutečnosti na úkor intenzity a hloubky zážitku. A má-li v nás umění probouzet lidskost, navracet nás životu a kráse, a kultura kultivovat, je jasné, v čí neprospěch se toto srovnání obrací.

Jaké to je, když sedíte v divadle a vidíte tanec naživo? Jaké to je, když sedíte u svého notebooku a sledujete představení online?

Divadlo online nesleduji, nebaví mě. Divadlo stojí podstatou na živé přítomnosti dvou skupin: diváků a herců (tanečníků, zpěváků). To magické, co jej činí tím čím je, se odehrává v prostoru mezi nimi. Umění využívající média kamery se nazývá filmové. To je založeno na jiných základech. Dívám-li se na tanec na počítači, pak je to z jiných důvodů: přece jen nemohu představení od C. Pite v Praze zhlédnout každý den. Mohu se tedy seznámit s tou nejkvalitnější světovou tvorbou. Z pohodlí domova. Ani to nejlepší taneční představení online mě však nemá sílu zasáhnout tak jako průměrné viděné naživo. Je to zase stejný důvod: taneční představení je prostě komplexní zážitek, z nějž vizuální prezentace je jen zlomkem. Je to jako s jídlem, mohu ho žvýkat a ucítit chuť, ale pokud chci, aby mě vyživilo, je nutno jej polknout. Potravu, i duševní, je třeba dopravit hlouběji. Výživa neprobíhá za konzumace, ale během trávení.

Co musí umělci a diváci obětovat a co naopak mohou získat?

Umělci i diváci mohou online exkurzy získat přehled o našem i světovém kulturním dění, který by za jiných okolností byl dostupný těžko. Umělci mohou taky umělecky „vyhladovět“ (nikoliv fyzicky, jak myslel prezident), mohou si uvědomit, jak své povolání milují. To může být ku prospěchu. Nebo mohou taky frustrovaní rezignovat. Stejně tak divák může po opravdové živé kultuře vyhladovět. Osobně totiž věřím, že živé umění je nenahraditelné. Současná situace mi to potvrzuje. Podívám-li se však na věc optimisticky, je nyní možné zasáhnout prostřednictvím internetu (protože jiná možnost teď prostě není) obrovský počet potencionálních diváků. Ti si mohou na oplátku vyzkoušet tanec nezávazně a „nanečisto“ z domova. Jsem pro, aby se současná situace využila na maximum. Všude kolem vidím obdivuhodné výboje kreativity. Jen se bojím, aby se nezapomnělo, že všechna dnešní řešení jsou jen náhradní, neplnohodnotná. Bojím se, aby se do kultury neudělala díra, která už nepůjde zacelit.

Je potlesk srovnatelný s počtem lajků pod online přenosem na facebooku? Dá se v online prostoru něčím nahradit interakce s publikem?

Řekl bych, že je to skoro podobné. Ale je to podivné měřítko, protože po představení tleská publikum, které představení právě zhlédlo, zatímco lajky můžou naskakovat ještě týdny po skončení streamu. Ale obojí je jistě žádoucí zpětná vazba. Obojí umělce vždy potěší. Interakce v online prostoru může být paradoxně mnohem živější, protože za monitorem se člověk tolik nestydí. Asi se ode mě ale teď očekává, abych řekl, že živý potlesk nic nenahradí. Pokud mám být naprosto upřímný, tak zjišťuji, že lajky mě vzrušují víc. Taky na tom pracují týmy profesionálů, aby na mě takto působily. A právě proto se online verze čehokoliv tolik děším, všechno je tak snadné a dostupné. Jenže povrchní a plané. Napadá mě analogie s láskou: všichni víme, jak to se snadným a dostupným milostným setkáním dopadá.

Co se celé situace týče, je pro všechny natolik nová a nepropočitatelná, že její možnosti, výhody a nevýhody, objevujeme všichni za pochodu. Jaké budou dopady, bude možné zhodnotit až zpětně. Osobně si myslím, že by to mohlo být podobné, jako s hudbou. Když se stala na internetu masově dostupnou, přišly otravné reklamy a ztratila na exkluzivitu i atraktivitu. Živé koncerty jedou dál.

Exkluzivita živého zážitku zůstala nedotknuta. Taky je nutno uznat mnohost perspektiv, z ekonomického hlediska všem těmto online kompromisům rozumím, z uměleckého jsou však neobhájitelné. Pro mě je to stále stejná písnička, jde o kvalitu, intenzitu a hloubku. U umění je nutno ptát se „jak“. Pokud na ni jako umělci odpovíme uspokojivě, můžeme mít svědomí čisté.

Filip Staněk

Filip Staněk je tanečník, pedagog a spisovatel. Vystudoval Janáčkovu konzervatoř v Ostravě, obory tanec a herectví. Pět let působil jako sólista v baletu Národního divadla moravskoslezského v Ostravě. Dva roky žil v Monaku, kde pracoval jako trenér a psal povídky. Od roku 2017 je členem tanečního souboru 420PEOPLE, certifikovaným trenérem v 3D Fitness Academy a tanečním pedagogem. V roce 2018 založil vlastní pedagogický koncept smart body. Od roku 2020 studuje filosofii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a ve stejném roce mu vyšla první kniha Křehká struna.